

Elämä **ennen** Aku Ankkaa

Mitä, oliko elämää ennen Aku Ankka -lehteä? Oli, oli. Vaikka Walt Disney'n nimi yhdistetään nykyään instituutioksi muodostuneeseen Aku Ankka -lehteen melkein enemmän kuin muihin Disney-tuotteisiin, oli herran tuotanto ja nimi täällä Pohjolan perillä tuttu jo ennen joulukuun viidettä 1951 eli AA:n näytynumeron ilmestymistä. Siirrymme nyt ajassa taaksepäin...

...aina 20-luvun loppupuolelle asti. Silloin tulivat Suomeen Mikki Hiiri -piirretyt elokuvien alkupätkiksi. Vanhin tunnettu Disney-tuotteen maininta lehdissä on vuodelta 1929 peräisin oleva kenkämainos, jossa Mikkiä nimitetään Typsyksi ja mainitaan hänen olevan tuttu elokuvista. Se, mitä sukupuolta mainoksen tekijä kuvitteli Mikin olevan, ei ole tiedossa.

Mikki-sarjakuvaa nähtiin suomalaisessa lehdistössä ensimmäisen kerran

Näyte Seura-lehden sarjakuvasta Kolme pientä porsasta vuodelta 1936.

vuoden 1930 maaliskuussa. "Tämä herra on Mikki. Kotoisin pimeimmästä Afrikasta" kertoo hieman hakoteillä oleva esittelyteksti tamperelaisen Aamulehden numerossa 12.3.1930. Omituisen haksahdus selittynee sillä, että sarjakuvan julkaiseminen aloitettiin keskeltä Mikin huima seikkailu salaperäisellä saarella -sarjaa. Siinä Mikki joutuu trooppiselle saarelle, jossa häntä vainoavat afrikkalaiset villieläimet ja mustat villi-ihmiset. Mikin ensiyritys suomalaisessa sanomalehdessä ei tuonut suosiota, ja Aamulehti pudotti sen sivuiltaan jo 26. elokuuta samana vuonna, taas kesken tarinan (Mikki Hiiri autiolaaksossa). Ei ihme, että lukijat eivät päässeet sisälle tarinoihin.

Helsingin Sanomat huomasi tilaisuutensa tulleen ja poimi Mikki Hiiren sarjakuvansivulle 31. toukokuuta 1931 alkaen. Tarina Mikin sota katin kanssa alkoi taas keskeltä, mutta Hesarin lukijoita se ei karkottanut. "Vuosisadan hullunkurisimman eläimen" muistutetaan sarjan esittelykuvassa olevan elokuvista tuttu. Sirkka Ruotsalainen, joka toimi silloin päätoimittajan sihteerinä, teki suomennokset sivutoimian.

Vuodesta 1936 alkaen Aku Ankka esiintyi Seura-lehdessä nimellä Anka Lampinen. Jaksot olivat Al Taliaferron suunnittamia sarjoja. Seurassa ilmestyi myös Silly Simphonies -lyhytelokuvien perustuvia sarjakuvia. Helsingin Sanomissa Aku Ankka alkoi ilmestyä vuonna 1938 ja Ilta-Sanomissa 1941.

Vanhimmat suomalaiset Disney-kirjat olivat Mikki etsii aarresaarta (1935), Kolme pientä porsasta (1935), Mikki lentäjänä (1936), Mikin pienet serkut (1937) ja Kolmen pienen porsaan uudet seikkailut (1937). Niissä oli joka toisella sivulla tekstiä, joka toisella sivulla sarjakuvavuoruu, josta oli poistettu puhekuplat, paitsi viimeksi mainituissa, joka oli ensimmäinen Disney-sarjakuvajulkaisu Suomessa.

Herra Mikki.

Tämä herra on Mikki.

Kotoisin pimeimmästä Afrikasta.

Eilen hän jo leki vierailun lukijoillemme luo, mutta nyt hän pyytää esittäytyä arv. aamulehtiläisille luvaten lästää lähtien kertos seikkailujaan kaikissa lehtemme numeroissa ja aina viimeistä edellisen sivun alareunassa.

Paitsi maanantaina, joka on hänen lepopäivänsä.

Näin esiteltiin herra Mikki Aamulehden lukijoille 12.3.1930.

jonka nuottivihko oli sotia edeltävän ajan myydyimpiä. Harvinaisimpiin Disney-julkaisuihin kuuluu muuten Petroskoissa 30-luvun lopulla karjalan kielellä julkaistu kyrillisin kirjaimin painettu Kolme potsin poigasta, sitä on tieltävästi jäljellä kaksi kappaletta. Se kuului niihin kirjoihin, jotka piti polttaa sodan aikana, kun tehtiin Suur-Suomea.

Kuvataide-Bildkonst ja Tammi olivat suuria Disney-kustantajia 50-luvulle tullessa, samoin WSOY ja Paletti. Ne julkaisivat kuvakirjoja. 30-luvun lopulla ilmestyi myös Seuran Anka Lampinen -striipeistä koottu kirja.

30-luvulta muistetaan myös Georg Malmstenin iskelmä Mikki Hiiri merihädässä. Disney-yhtiö harkitsi oikeusjutun nostamista Malmstenia vastaan nimen luvattoman käytön takia. Malmsten väitti, että kyseessä oli mikä tahansa hiiri, vaikka mainostikin levyä Mikki-nukke polvellaan. Mikki-aiheisia lastenlauluja tehtiin 30-luvulla kaikkiin viisi kappaletta.

1930-luvun kovin Disney-juttu oli luonnollisesti Lumikin ja seitsemän

kääpiön ensiesitys 16. lokakuuta 1938 keskivyöillä. Elokvasta oli kohistu jo lähes vuosi. Elokvasta oli Helsingin Sanomissa kokosivun ilmoitus, jossa ei edes mainittu, että elokuva oli värillinen. Siihen aikaan ei kokopitkiä värilekuvia ollut nähty Suomessa. (Tuulen viemää oli ensimmäinen.) Silloinen johtava elokuvalehti Elokvasta-aitta julkaisi fraktuuralla painetun ylistyskirjoituksen Lumikista. Se pyöri Helsingissä kahdessa elokuvateatterissa, Metropolissa suomenkielisin tekstein, Adlonissa ruotsiksi dubattuna. Lumikkia näytettiin aina maailmansotaan asti.

Lumikin mukana tuli myös suuri määrä oheistuotteita, Paasivaaran margariinipakettikuvia ynnä muuta. Hupaisinta krääsää olivat Suomessa laittomasti valmistetut sodanaikaiset konttäpostikortit, joissa suomalaisiin asepuhuihin sonnustautuneet kääpiöt lausuiivat Neuvostoliiton vastaisia iskulauseita.

Toinen maailmansota vaikutti muuten siten, että Disneyn klassikkopiirretyt tulivat Suomeen vasta useita vuosia niiden valmistumisen jälkeen, esimerkiksi Bambi (1942) vasta vuonna 1947. Pinokkiota (1940) kylläkin esitettiin sodan aikana Suomessa. Filmituonti-niminen yritys toi sen rahtilaivoilla Suomeen, vaikka Suomi oli käytännössä USA:n vihollinen. Virallisesti Disney-elokuvia ei olisi pitänyt Suomessa näyttää.

Sodan jälkeen alkoi varsinainen Disney-buumi. Suomen henkinen ilmasto oli otollinen, kaikki amerikkalainen alkoi olla muodikasta. Coca-Colaa saatiin odottaa olympiakesän 1952 asti, mutta Suomessa näkemättä jääneitä Disney-elokuvia ruvettiin tuottamaan maahan heti kohta sodan päätyttyä, mm. sodan aikana valmistuneita kavaladielokuvia.

Toisaalta esimerkiksi Fantasian (1940) ensi-ilta Suomessa oli vasta 1949, silloinkin lyhennettynä. Alkuperäisessä muodossaan se nähtiin Suomessa vasta 1967.

Piirroselokuvien suosion ansiosta oli luontevaa, että Suomeen perustettiin myös Disney-sarjakuvalehti. Sarjakuvalehden formaatti oli lisäksi suomalaisille lukijoille tuttu jo muutamasta varhaisemmasta, 40-luvun lopulla ilmestymisensä aloittaneesta sarjakuvajulkaisusta.

Aku Ankan Suomeen tulon pääarkkitehtina pidetään Sanoma Osakeyhtiön varatoimitusjohtajaa Risto Kavannetta, joka toi Disney-sarjojen oikeudet tuliaisiksi Tanskan matkaltaan. Aku Ankan näytynumero ilmestyi lehtikioskoihin sopivasti Walt Disney'n 50-vuotispäivänä.

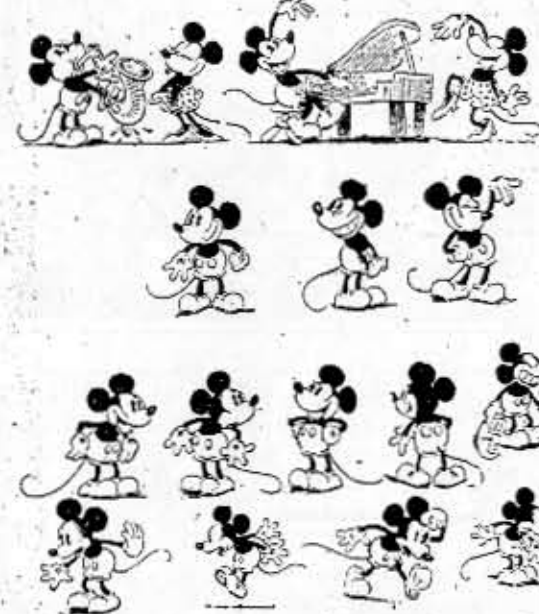
Jukka Heiskanen

Lähteet:

Keskustelu Marhku Kivekkään ja Pekka Tuliaran kanssa 11.8.1994.

Matti Rosvall: Mikki Hiiri kuin silloin ennen, Aamulehti 6.11.1971.

Aamusta iltaan MIKKI-HIIREN mukana

Vuosisadan hullunkurisin eläin esiintyy tänä päivänä lähtien Helsingin Sanomissa. Olette nautaneet sen tempuille elokuvissa - nyt voitte nauttia siitä kodeissanne

Muistele sarjakuvaa!

Hyvä lukija, millaisia sarjakuvien tai piirroselokuvien liittyviä muistoja sinulla on? Entä vanhemmillasi? Tai isovanhemmillasi? Mitä tapahtui, kun mummo ja ukki kävivät katsomassa Lumikin Viipurissa kesällä -39? Tai kun isä osti ensimmäisen Tintti-albuminsa -70? Tai kun yritti kaupiteilla omakustanneläsyäsi Provinssiromissa -84?

Jaa muistosi tai perheenjäsentesi muistot Sarjainfon lukijoiden kanssa. Voit lähettää myös valokuvia, jotka koskettavat sarjakuvaa tai animaatioita. Kerro kuvasta perustiedot, milloin ja missä tilanteessa kuva on otettu, keitä kuvassa on jne. Hauskimmat ja mielenkiintoisimmat tarinat ja kuvat julkaistaan. Valokuvat palautetaan niiden omistajille, kertomukset pannaan talteen Sarjakuvaseuran arkistoon. Julkaistujen juttujen ja kuvien lähettäjiä ennetään kiitokseksi pieni lahja. Läheta aineisto kuluvan vuoden loppuun mennessä osoitteeseen: Sarjainfo, PL 927, 00101 Helsinki. Kuoreen tunnus Sarjakuvamuistoja.

OHJE: SINULLA LAUPEITA OULU ILMAN TÄTÄ LÄHTÄÄ!

ZIPPO

SMK-230 IN
8. MÄKÖN
KÄÄNTÄMÄÄN
SÄÄDÖKSEKÄ

SIS. K.K.E.
• RIPPÄ K.I.E.E.
• HANS WIKLUND
• SÄÄDÖKSEKÄ
• BIRGESS
• ÄÄRINIE
SEKÄ TAMMILAINEN
TÄMPÖ-ELOKUVAN
ANNUKSEKÄ
SÄÄDÖKSEKÄ
SÄÄDÖKSEKÄ

© 1974 A.I.